

HØJESTERETS DOM

afsagt torsdag den 11. marts 2021

Sag 88/2020

(1. afdeling)

Anklagemyndigheden

mod

T

(advokat Anders Stoltenberg, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Sønderborg den 17. april 2019 (K01-7466/2018) og af Vestre Landsrets 13. afdeling den 25. maj 2020 (V.L. S-0977-19).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Thomas Rørdam, Michael Rebling, Lars Apostoli, Anne Louise Bormann og Jørgen Steen Sørensen.

Påstande

Dommen er anket af T med påstand om frifindelse i forhold 4 og 5 samt formildelse.

Anklagemyndigheden har påstået skærpeelse. Over for denne påstand har T påstået afvisning.

Supplerende sagsfremstilling

Procesbevillingsnævnet meddelte den 21. september 2020 T tilladelse til anke til Højesteret af landsrettens dom. Ved brev af 29. september 2020 til Staatsanwaltschaft bei dem Landgericht Flensburg, der blev sendt med telefax den 30. september 2020, anmodede rigsadvokaten de kompetente judicielle myndigheder i Tyskland om bistand til forkyndelse for T af en anke-meddelelse af samme dato med påstand om skærpeelse. I brevet, der var oversat til tysk, hedder det bl.a.:

”Jeg skal venligst anmode om, at forkyndelsen sker på følgende vilkår:

- at vedlagte ankemeddelelse forkyndes personlig for T

...

Vedrørende sagens nærmere omstændigheder kan jeg oplyse, at Østre Landsrets anke-dom af 25. maj 2020 vedrørende T skal behandles i Højesteret.

...

Denne anmodning er af hastende karakter, hvorfor De bedes forkynde vedlagte anke-meddelelse for T senest den 5. oktober 2020.”

I mail af 30. september 2020 til Staatsanwaltschaft Flensburg anførte rigsadvokaten bl.a.:

“As mentioned in the request for legal aid, this case is of utmost importance and is set to be brought in front of the Danish Supreme Court. For these reasons we have set a close deadline, 5th October 2020, and we kindly urge You to subpoena T as soon as possible.”

Ved mail af 2. oktober 2020 meddelte den tyske anklagemyndighed rigsadvokaten bl.a., at personlig forkyndelse ikke er pligtmæssig i Tyskland, og at der derfor ikke er en organiseret struktur for sådanne forkyndelser. Det fremgår også af mailen, at forkyndelse den 5. oktober 2020 er udelukket.

Ankemeddelelsen blev forkyndt personligt for T den 8. oktober 2020.

Retsgrundlag

Straffeloven indeholder i §§ 6, 8 og 9 bl.a. følgende bestemmelser om dansk straffemyndig-hed:

”§ 6. Under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages

1) i den danske stat,

...

§ 8. Under dansk straffemyndighed hører handlinger, som foretages uden for den dan-ske stat, uden hensyn til hvor gerningsmanden hører hjemme, når

...

3) handlingen krænker en forpligtelse, som det ifølge lov påhviler gerningsmanden at iagttage i udlandet,

...

§ 9...

...

Stk. 3. Forsøgs- og medvirkenshandlinger anses for foretaget i den danske stat, hvis gerningsmanden befandt sig her i landet ved handlingens foretagelse, uanset om lovovertrædelsen fuldbyrdes eller tilsigtes fuldbyrdet uden for den danske stat.

Stk. 4. Når en del af en lovovertrædelse er begået i den danske stat, anses lovovertrædelsen i sin helhed for at være begået her i landet.”

Reglerne om dansk straffemyndighed blev nyaffattet ved lov nr. 490 af 17. juni 2008 om ændring af bl.a. straffeloven (Dansk straffemyndighed). I lovforslagets bemærkninger til bestemmelsen i § 8, nr. 3, hedder det bl.a. (Folketingstidende 2007-08, 2. samling, tillæg A, lovforslag nr. L 16, s. 586):

“Det foreslåede nr. 3 omfatter et uden for straffebestemmelsen etableret særligt pligtforhold, f.eks. strafsanktionerede overtrædelser af arbejdsmiljølovgivningen, og et særligt pligtforhold, der forudsætningsvis er indeholdt i selve straffebestemmelsen...

...

Det vil normalt være en forudsætning for at anvende det foreslåede nr. 3, at der er spørgsmål om at rejse straffesag mod en person, som har eller har haft en vis tilknytning til Danmark.”

Lovforslaget bygger på betænkning nr. 1488/2007 om dansk straffemyndighed, afgivet af Justitsministeriets Jurisdiktionsudvalg. I betænkningen anføres (s. 93 ff.) bl.a. følgende om forståelsen af den tilsvarende tidligere bestemmelse i straffelovens § 8, nr. 2, 1. led:

”Det er i den juridiske litteratur diskuteret, hvilke danske lovbestemmelser der indeholder en sådan pligt til efterlevelse i udlandet.

Efter straffelovens § 8, nr. 2, 1. led, skal der være tale om pligter, der påhviler »ifølge lov«. De pågældende pligter vil som udgangspunkt normalt følge af anden lovgivning end straffeloven. Som eksempler på pligtbestemmelser omfattet af § 8, nr. 2, er traditionelt nævnt visse regler i sømandslovgivningen om forseelser i tjenesten, rømning mv.

...

I retspraksis er bestemmelsen endvidere anvendt i forhold til overtrædelser af køre- og hviletidsbestemmelser under kørsel i udlandet, jf. U 1995.9 H, om overtrædelse af køre- og hviletidsreglerne under kørsel i Holland...”

I lovforslagets almindelige bemærkninger anføres om den nævnte tidligere bestemmelse i § 8, nr. 2, 1. led, bl.a. (anf. st., s. 560 f.):

”3.4.1.3. Udvalget finder, at den gældende bestemmelse i straffelovens § 8, nr. 2 (1. led), skal fortolkes således, at bestemmelsen omfatter et uden for straffebestemmelsen etableret særligt pligtforhold, f.eks. strafsanktionerede overtrædelser af arbejdsmiljølovgivningen, og et særligt pligtforhold, der forudsætningsvis er indeholdt i selve straffebestemmelsen. Dette vil f.eks. gælde i forhold til overtrædelser af bestemmelser, der forudsætter en særlig relation mellem gerningsmand og offer, herunder navnlig som led i institutionsophold (f.eks. overtrædelse af straffelovens § 219, hvorefter det er strafbart for en ansat på institution for sindslidende mv. at have samleje med en person, der er optaget på institutionen).

Det bør i øvrigt normalt være en forudsætning, at der er spørgsmål om at rejse straffesag mod en person, som har eller har haft en vis tilknytning til Danmark og således i almindelighed kan forventes at have kendskab til det særlige pligtforhold efter dansk lovgivning.

...

3.4.1.5. Justitsministeriet er enig i udvalgets overvejelser og forslag om dansk straffemyndighed støttet på beskyttelsesprincippet, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed.”

I Justitsministeriets og Udenrigsministeriets besvarelse af 24. januar 2008 af spørgsmål nr. 3 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende lovforslaget (L 16) hedder det vedrørende den foreslåede § 8, nr. 3, bl.a.:

”Bestemmelsen om dansk straffemyndighed i forhold til krænkelse af en forpligtelse, som det ifølge lov påhviler gerningsmanden at iagttage i udlandet, har hidtil været fortolket snævert. Dansk straffemyndighed antages således ikke at foreligge, blot gerningsmanden har overtrådt en dansk lovbestemmelse, som også skal iagttages i udlandet. Ud over at der skal være tale om overtrædelse af en sådan ”eksterritorialt gyldig” straffebestemmelse, skal der også være sket en krænkelse af et særligt pligtforhold, som enten eksisterer uafhængigt af straffebestemmelsen (f.eks. efter omstændighederne overtrædelser af arbejdsgiverens forpligtelser til at sikre de ansatte et forsvarligt arbejdsmiljø), eller som kan siges forudsætningsvis at være indeholdt i straffebestemmelsen (f.eks. overtrædelse af straffelovens § 219, hvorefter det er strafbart for en ansat på institution for sindslidende mv. at have samleje med en person, der er optaget på institutionen). Det vil herudover normalt være en forudsætning for dansk straffemyndighed, at gerningsmanden har en vis tilknytning til Danmark og dermed i almindelighed kan forventes at have kendskab til det særlige pligtforhold efter dansk lovgivning.

Som anført foreslås ingen realitetsændringer af bestemmelsen, der således fortsat vil have et snævert anvendelsesområde.”

I lovforslagets bemærkninger til bestemmelserne i § 9, stk. 3 og 4, hedder det bl.a. (anf. st., s. 590 f.):

”Der foreslås som *stk. 3* en ny bestemmelse om lokalisering af forsøgs- og medvirkenshandlinger.

...

Spørgsmålet om dansk straffemyndighed i forhold til forsøgs- og medvirkenshandlinger med tilknytning til udlandet er alene relevant, hvis de pågældende handlinger er strafbare efter dansk ret (jf. herved bl.a. straffelovens §§ 21-24 om de generelle betingelser for at pålægge straf for forsøg og medvirken).

...

Der foreslås som *stk. 4* en ny bestemmelse, hvorefter en lovovertrædelse i sin helhed skal anses for begået i den danske stat, når (blot) en del af lovovertrædelsen er begået her i landet.

Det foreslåede *stk. 4* tager bl.a. sigte på tilfælde, hvor en forsøgs- eller medvirkenshandling, der er foretaget her i landet, rent faktisk har ført til fuldbyrdelse i udlandet. Med forslaget fastslås, at der på grundlag af forslaget til straffelovens § 6 i disse tilfælde vil kunne ske retsforfølgning her i landet for hele det fuldbyrdede forhold og ikke kun for forsøgs- eller medvirkenshandlingen. Bestemmelsen vil bl.a. indebære, at en person vil kunne retsforfølges for fuldbyrdet manddrab (straffelovens § 237) og ikke kun for forsøg på manddrab, hvis vedkommende her i landet har forberedt et drab, men rent faktisk udført drabet i udlandet.

...

Den foreslåede bestemmelse tager endvidere sigte på tilfælde, hvor lovovertrædelsen f.eks. består i, at en ulovlig tilstand (f.eks. transport af farligt gods med tog i strid med sikkerhedsforskrifter) etableres i udlandet, men opretholdes her i landet, herunder mens gerningsmanden eventuelt befinder sig uden for Danmark. En tilstandsforbrydelse af denne karakter vil således i sin helhed kunne anses som begået her i landet, og retsforfølgning for hele lovovertrædelsen vil kunne ske på grundlag af straffelovens § 6 om territorialprincippet, hvis straffebestemmelsen har eksterritorial gyldighed.”

Det fremgår af Jurisdiktionsudvalgets betænkning (s. 325 ff.), at der i udvalget ikke var enighed om spørgsmålet om dansk straffemyndighed ved forsøgs- eller medvirkenshandlinger med tilknytning til udlandet, herunder om straffemyndighed kunne begrundes i det såkaldte territorialprincip, jf. straffelovens § 6. I lovforslagets almindelige bemærkninger hedder det i den forbindelse bl.a. (anf. st., s. 575 f.):

”For så vidt angår forsøgs- og medvirkenshandlinger foretaget her i landet med indtrådt eller tilsigtet fuldbyrdelse i udlandet er Justitsministeriet enig med udvalgets flertal i, at dansk straffemyndighed bør støttes på territorialprincippet (straffelovens § 6). Der er således som anført af flertallet tale om strafbare handlinger, der er foretaget på dansk territorium ... Justitsministeriet finder, at der i kraft af territorialhøjhedens grundsætning er et sikkert folkeretligt grundlag for en stat til at udøve straffemyndighed efter territorialprincippet i forhold til handlinger begået på statens eget territorium...

...

Efter Justitsministeriets opfattelse bør danske myndigheder således generelt på grundlag af territorialprincippet kunne gribe ind over for enhver strafbar handling - herunder forsøgs- og medvirkenshandlinger - foretaget på dansk territorium, uanset om gerningsmanden har dansk statsborgerskab eller bopæl mv. eller er helt uden tilknytning til Danmark, bortset fra den faktiske tilstedeværelse på gerningstidspunktet. Dette bør efter Justitsministeriets opfattelse også gælde i forhold til forsøgs- og medvirkenshandlinger, selv om handlingen er rettet mod fuldbyrdelse af en forbrydelse i udlandet, og uanset om forholdet også er kriminaliseret i det pågældende land.

...

I øvrigt vil strafansvaret være betinget af, at de generelle betingelser for at pålægge straf for forsøg og medvirken efter dansk ret (jf. navnlig straffelovens §§ 21-24) er opfyldt.

...

Justitsministeriet kan tilslutte sig flertallets forslag om, at en lovovertrædelse i sin helhed bør anses for begået i den danske stat, når blot en del af lovovertrædelsen er begået her i landet. Forslaget vil bl.a. indebære, at der i tilfælde af, at et drab f.eks. er forberedt her i landet, men fuldbyrdet i udlandet, vil kunne ske retsforfølgning i Danmark for fuldbyrdet manddrab (straffelovens § 237) og ikke kun for forsøg på manddrab.”

Anbringender

T har anført bl.a., at anklagemyndighedens kontraanke ikke bør admitteres. Kontraanken skulle have været forkyndt den 5. oktober 2020, men det skete først den 8. oktober 2020. Der er tale om en kort ankemeddelelse og i øvrigt ukomplicerede dokumenter, og i det omfang oversættelse overhovedet er påkrævet, burde rigsadvokaten have været i stand til at få den foretaget, således at man kunne kontakte de tyske myndigheder tidligere end den 30. september 2020. Rigsadvokaten gjorde det heller ikke klart for de tyske myndigheder, at der var tale om en lovbestemt forkyndelsesfrist af betydning for anklagemyndighedens mulighed for kontraanke, men anførte alene, at sagen hastede. Retspraksis er restriktiv i tilfælde, hvor det er anklagemyndigheden, der anker for sent.

Der er i forhold 4 og 5 ikke dansk straffemyndighed efter straffelovens § 9, stk. 4, jf. § 6, nr. 1, idet der ikke under transporten i Danmark, som varede mindre end 5 timer, er begået lovovertrædelser. Der er heller ikke straffemyndighed efter lovens § 8, nr. 3. Det fremgår af forarbejderne til denne bestemmelse, at tiltalte skal have eller have haft en vis tilknytning til Danmark, og det er ikke tilfældet. Den eneste tilknytning består i, at transporten udgik fra Danmark, og at den pågældende lastvogn senere blev standset i Danmark. Der er tale om en tiltalt, der er tysk statsborger med bopæl og virksomhed i Tyskland, en tysk indregistreret lastvogn ført af en ungarsk chauffør, der ikke er bosat i Danmark, og en lovovertrædelse, der

er begået i Tyskland eller Italien. Over for dette kan de forhold, som landsretten peger på, ikke begrunde dansk straffemyndighed.

Det må endvidere tillægges betydning, at forholdet er strafbart efter tysk ret. Dansk politi burde have sendt sagen til behandling hos de tyske myndigheder. Straffelovens § 8, nr. 3, kan kun anvendes i tilfælde, hvor forholdet ikke er strafbart i det land, hvor det er begået.

Frifindelse i forhold 4 og 5 indebærer, at straffen skal formildes. Der bør også i øvrigt ske formildelse.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at kontraanken bør admitteres. Forkyndelsesprocessen har været tidskrævende, bl.a. på grund af behovet for oversættelse af ankemeddelelsen til tysk og udarbejdelse af dokumenter om international retshjælp. Rigsadvokaten har ikke bestemmende indflydelse på de tyske myndigheders retshjælp, men man iværksatte sagsbehandlingen så tidligt, at forkyndelse måtte påregnes at kunne ske rettidigt. Hertil kommer, at forkyndelsesfristen kun er overskredet med tre dage.

Der er i medfør af straffelovens § 9, stk. 4, jf. § 6, nr. 1, dansk straffemyndighed i forhold 4 og 5. I forhold 4 består det strafbare forhold i den samlede tidsmæssige udstrækning af transporten, og en del af denne transport er foregået i Danmark. I forhold 5 består det strafbare forhold i, at chaufføren forud for transporten undlod at træffe alle fornødne foranstaltninger for bl.a. at gøre transporttiden så kort som mulig. Også her er en del af det strafbare forhold begået i Danmark.

Dansk straffemyndighed følger endvidere af straffelovens § 8, nr. 3. EU-transportforordningen finder anvendelse på transport af dyr i hele EU, og hensynet til samlet behandling af de strafbare forhold, der alle har relation til samme kørselsforløb, taler for, at forholdene behandles under én sag. Landsretten har med rette fundet, at T har den nødvendige tilknytning til Danmark, og der er ikke rejst tiltale mod et udenlandsk firma med begrænset og mere tilfældighedspræget tilknytning til Danmark for lovovertrædelser, der udelukkende er begået i udlandet. Dansk straffemyndighed i sagen har også støtte i UfR 1995.9 H.

T er adskillige gange tidligere dømt i Danmark for overtrædelse af transportforordningen, og bøden bør derfor i hvert af forholdene 4 og 5 udmåles betydeligt højere end de 12.000 kr., der er udgangspunktet for et 2. gangstilfælde. Der bør ske absolut kumulation. Den samlede bøde bør under alle omstændigheder ikke fastsættes til mindre end 82.000 kr.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens baggrund og problemstilling

T er i landsretten fundet skyldig i overtrædelse af bestemmelser om bl.a. hviletid og dyretransport i forbindelse med en transport af grise fra Danmark til Italien udført af en chauffør i hans virksomhed. T er straffet med en bøde på 82.000 kr.

For Højesteret angår sagen navnlig, om der i forhold 4 og 5 vedrørende dyretransport er dansk straffemyndighed.

Admittering af anklagemyndighedens kontraanke

Anklagemyndighedens kontraanke skulle have været forkyndt for T senest den 5. oktober 2020, men blev først forkyndt den 8. oktober 2020. Anken kan herefter kun tillades, hvis overskridelsen af fristen skyldes grunde, som ikke kan tilregnes anklagemyndigheden, jf. retsplejelovens § 933, stk. 1, sammenholdt med § 910, stk. 2.

Procesbevillingsnævnet meddelte den 21. september 2020 T tilladelse til anke, men rigsadvokaten anmodede først den 30. september 2020 de tyske myndigheder om bistand til forkyndelse af meddelelsen om kontraanke. Rigsadvokaten anførte, at anmodningen hastede, men ikke at forkyndelse senest den 5. oktober 2020 var en lovbestemt betingelse for behandling af anken. Bl.a. på den baggrund finder Højesteret, at betingelserne for at admittere anken ikke er opfyldt. Der er herved ikke taget stilling til, om forkyndelse af ankemeddelelsen kunne være sket på anden måde, jf. herved retsplejelovens § 158.

Dansk straffemyndighed

Det er ubestridt, at sagens forhold 4 og 5 er strafbare efter dansk ret, uanset om de helt eller delvist er begået i udlandet. Spørgsmålet er herefter, om der er dansk straffemyndighed.

I forhold 4 er T fundet skyldig som ansvarlig for, at den pågældende chauffør påbegyndte en transport af grise fra Danmark til Italien, som varede længere end 24 timer, uden at grisene blev læsset af og fodret mv. I forhold 5 er han fundet skyldig som ansvarlig for, at chaufføren påbegyndte transporten uden forud for denne at træffe alle fornødne foranstaltninger for at gøre transporttiden så kort som mulig og gennemføre transporten uden unødige forsinkelser.

Efter straffelovens § 9, stk. 4, sammenholdt med § 6, nr. 1, er en lovovertrædelse i sin helhed undergivet dansk straffemyndighed, hvis en del af overtrædelsen er begået i den danske stat. Bestemmelsen i § 9, stk. 4, må ses i sammenhæng med § 9, stk. 3. Efter bestemmelseernes ordlyd og forarbejder må stk. 4 forstås således, at det, der er begået i den danske stat, i sig selv skal være strafbart efter dansk ret, således at gerningsmanden ikke udelukkende realiserer et strafbart gerningsindhold i udlandet.

Højesteret finder herefter, at der i forhold 4 og 5 ikke er dansk straffemyndighed efter § 9, stk. 4, jf. § 6, nr. 1. For så vidt angår forhold 4 bemærkes, at transporten først overskred den tilladte længstetid, efter at lastvognen havde forladt Danmark. For så vidt angår forhold 5 bemærkes, at der ikke foreligger nærmere oplysninger om, hvor foranstaltningerne for at gøre transporttiden så kort som mulig skulle have været foretaget.

Efter straffelovens § 8, nr. 3, er der uden hensyn til, hvor gerningsmanden hører hjemme, dansk straffemyndighed for handlinger, der krænker en forpligtelse, som det ifølge lov påhviler gerningsmanden at iagttage i udlandet. I bestemmelsens forarbejder er det bl.a. forudsat, at den finder anvendelse på strafsanktionerede overtrædelser af arbejdsmiljølovgivningen. Højesteret finder, at forhold 4 og 5 angår overtrædelse af forpligtelser, som må anses for omfattet af bestemmelsen, jf. herved også Højesterets dom af 4. november 1994 (UfR 1995.9) vedrørende den tilsvarende tidligere bestemmelse i straffelovens § 8, nr. 2, 1. led. Det kan ikke føre til andet resultat, at forholdene efter det oplyste også er strafbare i Tyskland.

Efter forarbejderne til § 8, nr. 3, er det normalt en forudsætning for anvendelse af bestemmelsen, at der er spørgsmål om at rejse straffesag mod en person, som har eller har haft en vis tilknytning til Danmark. Det fremgår, at den pågældende dermed i almindelighed kan forventes at have kendskab til pligtforholdet efter dansk lovgivning. Der er ikke i øvrigt i forarbej-

derne bidrag til den nærmere forståelse af tilknytningskravet, og bedømmelsen må derfor i almindelighed bero på en konkret vurdering af de foreliggende omstændigheder.

Forhold 4 og 5 angår overtrædelse af EU-regler begået af en virksomhed med hjemsted i EU i forbindelse med dyretransport, der til dels har fundet sted i Danmark. Højesteret tiltræder herefter, at det nævnte tilknytningskrav er opfyldt, og at der derfor er dansk straffemyndighed efter bestemmelsen.

Strafudmåling

Af de grunde, som landsretten har anført, finder Højesteret, at bøden er passende udmålt.

Konklusion

Højesteret stadfæster herefter dommen.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom stadfæstes.

T skal betale sagens omkostninger for Højesteret.